

Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija

Aspazijas bulvāris 5 – 434, Rīga, LV-1050, Latvija
T +371 67333227
lrqa@lrqa.lv | www.lrqa.lv

Latvijas Republikas Finanšu ministrija

Smilšu iela 1,
Rīga, LV-1919, Latvija

Pa elektronisko pastu: iveta.belakova@fm.gov.lv

Rīgā, 22.01.2021.

Nr. 2201/2021-VP.1

Uz 12.02.2021. e-pastu "Par viedokļa sniegšanu"

Par elektronisko rēķinu apriņķi

Atbildot uz Finanšu ministrijas (turpmāk tekstā – FM) 2021. gada 12. janvāra e-pastu par viedokļa sniegšanu saistībā ar e-rēķinu ieviešanas iespējamo obligātumu, kā arī par centralizētas datu apmaiņas valsts informācijas sistēmas, kurā datu apmaiņa un uzglabāšana notiek vienā vienotā sistēmā, iespējamo izstādi un ieviešanu, sniedzam savu viedokli:

1. FM lūgums precizēt, kas ir vēstulē minētie "elektroniskie rēķini", kā arī precizēt, vai "elektroniskie rēķini" ir arī "preču pavardzīmes" vai "Preču pārvietošanas dokuments" elektroniskā formātā?
2. MK noteikumos Nr. 585 "Noteikumi par grāmatvedības kārtošānu un organizāciju" nosaka divu veidu elektronisko rēķinu veidus:
 - 1) elektroniskie rēķini atbilstoši ES standartam (PEPPO).

*7.7 Sagatavojot elektronisko rēķinu atbilstoši Eiropas Savienības standartam LVS EN 16931-1:2017 "Elektroniskie rēķini. 1. daļa. Elektronisko rēķinu pamatelementu semantisko datu modelis", uzņēmums to izraksta atbilstoši tehniskajā specifikācijā LVS CEN/TS 16931-2:2017 "Elektroniskie rēķini. 2. daļa: Standartam EN 16931-1 atbilstošo sintakšu saraksts" noteiktajai ISO/IEC 19845 (UBL 2.1) sintaksei.
(MK [19.11.2019.](#) noteikumu Nr. 531 redakcijā)*

- 2) Šajos noteikumos ir arī noteikts **cits iespējamais elektroniskā dokumenta veids:**

4. Attaisnojuma dokumentam var būt ārēja vai iekšēja izcelsme, un atkarībā no dokumenta nozīmes tas var būt sagatavots rakstiski (vienā vai vairākos eksemplāros) vai elektroniski.

Vienīgais normatīvais akts, kas reglamentē **elektronisko dokumentu noformēšanu**, ir MK noteikumi Nr. 473 "Elektronisko dokumentu izstrādāšanas, noformēšanas, glabāšanas un aprites kārtība valsts un pašvaldību iestādēs un kārtība, kādā notiek elektronisko dokumentu aprīte starp valsts un pašvaldību iestādēm vai starp šīm iestādēm un fiziskajām un juridiskajām personām".

Šajos noteikumos ir atrunāts elektroniskā dokumenta formāts:

10. Elektronisko dokumentu izstrādā un noformē vienā no šādiem formātiem:

10.1. vienkārša teksta formātā;

10.2. atvērtā dokumentu formātā (ODF) biroja lietotnēm;

- 10.3. atvērtā biroja XML (Office Open XML) datņu formātā;
 - 10.4. portatīvā dokumenta (PDF) formātā vai portatīvā dokumenta formātā ilglaicīgai glabāšanai (PDF/A);
 - 10.5. digitāli saspiesta un kodēta attēla (JPEG, TIFF un PNG) formātā.
- (MK 21.12.2010. noteikumu Nr.1163 redakcijā)

3. Vēlamies norādīt, ka šobrīd Latvijā ir **izstrādāts elektroniskais rēķinu formāts atbilstoši ES standartam** un ieviests atbilstoši MK noteikumu prasībām, tikai **pakalpojumu rēķinu apritei**. Preču pavadzīmju apritei šis formāts Latvijai nav izstrādāts.

Ministru kabineta noteikumi Nr. 154 "Piemērojamais elektroniskā rēķina standarts un tā pamatelementu izmantošanas specifikācija un aprites kārtība" nosaka, ka obligāta šo rēķinu izmantošana ir:

3. Pasūtītājs, sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs, kā arī publiskais partneris vai tā pārstāvis pieņem elektroniskā veidā sagatavoto un izsniegto rēķinu, kas atbilst piemērojamajam elektroniskā rēķina standartam.

Savukārt **rēķinu apmaiņas kanāls ir noteikts:**

6. Pasūtītājs, sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs, kā arī publiskais partneris vai tā pārstāvis nodrošina iespēju piegādātājam iesniegt elektronisko rēķinu, izmantojot šādus elektronisko rēķinu piegādes kanālus:

6.1. oficiālo elektronisko adresi (pieejama Latvijā reģistrētiem vai pastāvīgi dzīvojošiem piegādātājiem elektronisko rēķinu piegādei valsts pārvaldes iestādēm, pašvaldībām un to iestādēm);

6.2. elektroniskā pasta adresi, kas norādīta pasūtītāja, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja, publiskā partnera vai tā pārstāvja tīmekļvietnē un kas izmantojama saziņai ar attiecīgo pasūtītāju, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju, publisko partneri vai tā pārstāvi;

6.3. citu veidu, kas norādīts iepirkuma līgumā vai publiskās un privātās partnerības līgumā.

Tas nozīmē, ka elektronisko **rēķinu**, kas sagatavoti atbilstoši ES standartam, **apmaiņa iespējama dažādos formātos** un noteiktām grupām. E-adreses izmantošana ir valsts veidots un subsidēts kanāls, kurā e-rēķinu apmaiņa ir ieviesta. Datu apmaiņa caur e-adresi ar elektronisko rēķinu, kas sagatavoti atbilstoši ES standartam, ir jau ieviesta arī dažās grāmatvedības programmās. Šo rēķinu obligātas izmantošanas subjekti ir noteikti iepriekš minētajos MK noteikumos.

Savukārt uzņēmējiem ir iespējams izmantot cita formāta rēķinus, atbilstoši MK noteikumos Nr. 473 noteiktajiem formātiem.

Uzņēmumiem ir svarīgi veikt tieši preču piegādes dokumentu elektronisku apriti, jo šajos dokumentos ir liels informatīvais daudzums, kas jāievada uzskaites programmās.

Šādu dokumentu apmaiņai **tiek izmantoti datu apmaiņas tiešsaistes kanāli, kas jau šobrīd izmanto API**. FM grāmatvedības darba grupā 2019. gadā, kad tik saskaņoti grozījumi MK noteikumos Nr. 585 par elektronisko rēķinu, kas sagatavoti atbilstoši ES standartam, FM pārstāvji solīja, ka uzņēmēji savstarpējai datu apmaiņai drīkstēs izmantot jau esošos datu tiešsaistes apmaiņas kanālus, vai citu apmaiņas veidu, par to vienojoties līgumā.

Uzņēmēji ir ieguldījuši līdzekļus savās uzskaites programmās, tās pielāgojot datu apmaiņai ar jau esošajām datu tiešsaistes apmaiņa sistēmām, un **piespiedu pāriešana uz valsts noteiktu**, centralizētu **datu apmaiņas kanālu, nozīmē finansiālu slogu**, kas šajā pandēmijas laikā, kad uzņēmēju ekonomiskā situācija ir kritiska, nav pieņemama.

4. Centralizēta datu apmaiņas sistēma, kā jau minēts iepriekš, jau ir izveidota – tā ir e-adrese, tāpēc nav saprotams, kāpēc ir diskusija par vēl kāda kanāla izveidošanu. Šis datu apmaiņas

kanāls ir neveiksmīgi izveidots, grūti konfigurējams uzņēmēju datoros un būtībā nav izmantojams (to atzīst arī VARAM) savās sarakstēs un 2020.gada publiskajos semināros. Vēl kāda atšķirīga datu apmaiņas kanāla veidošana ir valsts budžeta līdzekļu izšķiešana (atgādinu – šāds kanāls ir izstrādāts un noteikts MK noteikumos Nr.154). Valsts finanšu interesēs ir uzlabot un attīstīt jau esošo datu apmaiņas kanālu – e-adresi.

5. Ieviešot prasību, elektroniskais rēķinu formāta atbilstoši ES standartam, obligātu ieviešanu uzņēmējiem datu apmaiņā ar valsts struktūrām, **nozīmē finansiālu slogus uzņēmējiem**. Kā norādījām iepriekš, **pandēmijas seku radītajā ekonomiskajā situācijā palielināt uzņēmējiem finansiālo slogu, no valsts puses ir tuvredzīgs un nepiemērots nosacījums**.

Kā jau minējām šajā vēstulē iepriekš – FM grāmatvedības darba grupā 2019. gadā grāmatvedības asociācijas norādīja Finanšu ministrijai, ka uzņēmumi jau izmanto elektronisku datu apmaiņu ar datu tiešsaistes kanāliem, izmantojot API.

Atgādinām, ka šobrīd izstrādātais elektroniskais rēķinu formāts atbilstoši ES standartam, izveidots tikai pakalpojumu rēķinu aprītei. Preču pavadzīmju aprītei šis formāts Latvijai nav izstrādāts. Lai izveidotu pilnvērtīgu datu apmaiņu (ne tikai pakalpojumu rēķiniem, bet arī preču pavadzīmēm), ir jāizstrādā elektroniskais pavadzīmju formāts atbilstoši ES standartam.

Grāmatvedības programmas, kas šo standartu ieviešanas grāmatvedības programmās, to ieviešanas atbilstoši noteikumu prasībām – tikai rēķinu apmaiņai, jo atgādinām vēlreiz, e-adrese pieņem tikai pakalpojumu rēķinus, bet ne pavadzīmes.

6. Vēlamies vērst uzmanību, ka MK mājaslapā norādītajā informatīvajā materiālā, uzsvars elektronisko rēķinu efektivitātei **ir likts tikai uz VID darba ērtībām**, dokumentu pārbaudē, bet **nav nekas minēts par uzņēmēju ieguvumiem** šādu rēķinu ieviešanā.

Ziņojumā ir vairākkārt minēts par nepieciešamo finansējumu saistībā ar tehnisko risinājumu un attiecīgi nepieciešamajām izmaiņām Valsts ieņēmumu dienesta informācijas sistēmās, tāpēc vēlreiz vēlamies atgādināt, ka valsts ekonomika ir novājināta pandēmijas ietekmē, uzņēmējvide ir kritiskā stāvoklī, daudz uzņēmumi ir likvidēti un to darbība neatjaunosies, tāpēc plānot lielu budžeta līdzekļu izlietošanu VID informācijas sistēmu pārstrādāšanai ir bezatbildīgi, jo nodokļu ieplūdums budžetā ir samazinājies un tuvāko divu-trīs gadu laikā neatjaunosies, tāpēc valstij, tostarp VID būtu jāpārdomā neefektīvi tēriņi un jāietaupa nodokļu maksātāju iemaksātie nodokļi, kā vien iespējams.

Par vienoto centralizēta datu apmaiņas valsts informācijas sistēmu, kurā datu apmaiņa un uzglabāšana notiek vienā vienotā sistēmā, vai decentralizēta, uzticot elektronisko rēķinu apriti autorizētiem, komersantiem/operatoriem, vēlamies pieminēt, ka VID EDS šī gada laikā vairākkārtīgi nav bijusi darbspējīga, jo nespēj apstrādāt vienlaicīgu lielu datu plūsmu, kā rezultātā tiek traucēta uzņēmēju darba plūsma, radīts nevajadzīgs stress. Tas jau skaidri norāda, ka iespējamo rēķinu apmaiņu valsts informācijas sistēmām uzticēt nedrīkst.

- **Vai elektronisko rēķinu aprīte Jums vairāk būtu piemērota kā centralizēta datu apmaiņas valsts informācijas sistēma, kurā datu apmaiņa un uzglabāšana notiek vienā vienotā sistēmā, vai decentralizēta, uzticot elektronisko rēķinu apriti autorizētiem komersantiem/operatoriem?**

No diskusijām ar saviem kolēģiem, partneriem un mūsu dažādās un brīžiem ne visai veiksmīgās pieredzes ar valsti vienotas sistēmas izstrādāšanu un ieviešanu (netiek uzklauti gala lietotāji, lai izveidotu vienkāršāku un ērti lietojamu sistēmu), ir izkristalizējies, ka **elektronisko rēķinu aprīte būtu jāuztic autorizētiem operatoriem, ar nosacījumu**, ka tiek lietots vienots e-rēķinu formāts visā valstī.

Ja lieto vienoto formātu, tad biznesam būs lētākas ieviešanas un uzturēšanas izmaksas, jo nebūs katram piegādātājam vai operatoram jāpielāgo sistēma no jauna, lai tās savā starpā varētu "sarunāties".

Uzņēmēji atzīst, ka vērtējot līdzšinējo centralizēto informācijas sistēmu funkcionalitāti (piemēram, e-veselība) un sistēmu darboties spēju, decentralizētu sistēmu izmantošana ar datu tālāku nodošanu caur API vai citiem datu apmaiņas rīkiem, komersantiem būtu piemērotāks risinājums.

Kā arī, lai atbalstītu to vai izteiktu viedokli, vispirms ir nepieciešama plašāka informācija, kas konkrēti ar to domāts. Nereti sākotnēji labi domātās idejas realizējot aiziet pilnīgi citā virzienā. Tāpēc aicinām vispirms organizēt sanāksmi, lai šo ideju noprezentētu un būtu iespēja uzdot precizējošus jautājumus, kā arī pēc tam piedalīties darba grupā šī projekta ieviešanas gaitā, tad mēs varētu sniegt argumentētāku viedokli, bet pašlaik vēl ir daudz neskaidru jautājumu.

LRGA saņēma viedokļus, **kāpēc uzņēmēji ir pret** valsts izstrādātu elektronisko rēķinu sistēmu. Par valsts budžeta līdzekļiem ieviestie projekti tiek segti no nodokļu maksātāju naudas un tie ir ļoti dārgi! Privātie uzņēmumi šos projektus var ieviest lētāk, tāpēc vēlētos iepazīties arī ar tās plānoto un faktisko ieviešanas gaitu. IT speciālisti brīnās par ieviesto projektu izmaksu lielumu, piemēram, e-veselības projektam izlietots ļoti daudz naudas, bet sistēma vēl arvien nestrādā kā vajag, nedarbojas līdz galam arī e-kvišu projekts, kā arī:

- 1) nesen ēdināšanas nozares uzņēmēji veica lielas investīcijas kases aparātos, lai tos pielāgotu tā brīža VID prasībām. Projekta ieviešanas laikā gan Latvijas Restorānu biedrība, gan Latvijas Viesnīcu un restorānu asociācija, gan Latvijas Darba devēju konfederācija, gan komercbanku **eksperti norādīja uz ieviešamās sistēmas nepilnībām un vecmodīgumu**. Neskatoties uz iebildumiem, VID realizēja projektu. Rezultātā uzņēmēji veica lielus ieguldījumus lai izpildītu kārtējās likumdevēja prasības un sadzirdot tagad ka pēc 2 gadiem atkal taisās ieviest kaut kādu jaunu sistēmu, ir šokā un tāpēc runa varētu būt tikai par pakāpenisku ieviešanu, kā arī dažādu jaunumu ieviešana sistēmās ieviest ne biežāk ka 1x piecos gados;
- 2) uzskatam, ka elektronisko rēķinu aprites **ieviešanas mērķis nevar būt komersanta/operatora peļņa**, ja pieņemam, ka komersants, kurš būs vinnējis tiesības veidot šādu sistēmu un to uzturēs, saņems valsts atbalstu, līdz ar to sistēmas lietošanas maksa uzņēmējam, ja tāda būs, jābūt simboliskai, jo valsts atbalsts jau ir vienreiz paņemta nauda no uzņēmēja, tāpēc prasīt maksāt VĒLREIZ no tiem, nav godīgi;
- 3) Sistēmas ieviešanas mērķim jābūt – panākt maksimālu datu automatizāciju, izvairoties no vairākkārtējās no vienu un to pašu datu vairākkārtējās ievades vai augšuplādes/lejuplādes;
- 4) sistēmas ieviešanai jābūt izstrādātam ar tālejošu mērķi nākotnē, t.i., lai lietotāji, kam šie dati nepieciešami datu apstrādei varētu:
 - veidot nepieciešamos pārskatus darījumu pārbaudei vai nodokļu vajadzībām, piemēram, kā tas ir Igaunijas VID;
 - nesūtīt skanētus rēķinus valsts iestādēm;
 - ieejot šajā sistēmā veikt sev vajadzīgās darbības - pārliecināties par darījumu, saglabāt, importēt, eksportēt dokumentu savā sistēmā - darījuma iegrāmatošanai, u.c.;
 - kā arī atcerēties, ka valstī ir dažāda lieluma uzņēmumi un tāpēc mazajiem uzņēmumiem (piemēram, apgrozījums līdz PVN sliekšnim) veidot sistēmu, kas neprasa apgūt papildus prasmes, bet izstrādāt to ļoti vienkāršu un saprotamu.

- **Vai atbilstoši Jūsu viedoklim elektronisko rēķinu aprite normatīvajos aktos būtu nosakāma kā obligāts pienākums vai komersantu tiesības izvēlēties šādu iespēju?**

Iesakām elektronisko rēķinu apriti ieviest pakāpeniski, kā tas, piemēram, bija ar VID EDS lietošanu. Mums būtu jāvirzās, lai visi lieto e-rēķinus, bet ieviešanai ir jādod pārejas periods, piemēram, divi gadi no ieviešanas brīža.

- **Kādus ieguvumus komersanti vēlētos sagaidīt no elektronisko rēķinu aprites ieviešanas gan saskarsmē ar nodokļu administrāciju, gan citām nozares darbībai nozīmīgām valsts pārvaldes iestādēm (piem., deklarāciju vai atskaišu iesniegšana, komercdarbības uzraudzība u.c.)?**

Atbilde daļēji sniegta jau pirmajā jautājumā, ieviešot elektronisko rēķinu apriti, sagaidām:

- būtisku uzlabojumu darbā ar nodokļu administrāciju, t.i., komersanti, kuri pilnībā pāriet uz visu rēķinu elektronisko apriti, varēs VID EDS sistēmā izveidot nodokļu pārskatus, to pielikumus un citus pārskatus par darījumiem, kurus nepieciešams noziņot saskaņā ar nodokļu normatīvajiem aktiem, sagaidām ka pārskati no šiem rēķiniem veidosies automātiski, grāmatvežiem tikai jānospiež poga "Izveidot" un salīdzināt ar saviem grāmatvedības datiem;
- ātrāku datu apriti, vieglāka darījumu izsekojamību, vieglāku grāmatvedības kārtošanu, mazāk birokrātijas;
- negodīgas konkurences ierobežošanu, jo būs mazāk iespēju ar ieņēmumu neuzrādīšanu;
- vieglāku komunikāciju ar VID, deklarāciju iesniegšanu VID un citās iestādēs, kā arī sistēma atvieglos cīņu ar korupciju.

Ar cieņu,

Andrejs Ponomarjovs

Dr.oec., Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācijas valdes priekšsēdētājs

Izpildītājs

Ņina Vašilevska

nina.galino@gmail.com